

Οι αναγκαίες αλλαγές

Πηγή: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Σελ.: 1,57,66 Ημερομηνία έκδοσης: 17-05-2020
Επιφάνεια: 539.15 cm² Αρθρογράφος: Κυκλοφορία: 14860
Θέματα: IOBE

ΝΙΚΟΣ ΒΕΤΤΑΣ

Γενικός διευθυντής του **IOBE**
και καθηγητής στο Οικονομικό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι αναγκαίες αλλαγές

Οικονομική Κ, σελ. 10

Οι αναγκαίες αλλαγές
Του **ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ**

Οι αναγκαίες αλλαγές

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ*

Διευρύνεται σταδιακά η παραδοχή ότι η φετινή χρονιά θα είναι ιδιαίτερα δύσκολη για την ελληνική οικονομία. Πολύ μικρότερη, όμως, φαίνεται να είναι η κατανόηση ότι ισχυρή ανάκαμψη από την επόμενη χρονιά, ή όποτε κλείσει ο κύκλος του υγειονομικού προβλήματος, δεν θα έρθει αυτόματα. Ούτε είναι σαφές ότι οι τομές πολιτικής που απαιτούνται για μια σταθερή πορεία ανάπτυξης στη συνέχεια, και για να βγει η χώρα από τη νέα περιπέτεια, θα έχουν την υποστήριξη που απαιτείται.

Η κρίση πλήττει άμεσα τα εισοδήματα σε κεντρικούς τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας που στηρίζουν μεγάλο τμήμα της απασχόλησης και των εισοδημάτων. Για τον τουρισμό, το λιανεμπόριο, την εστίαση και τις μετακινήσεις υπάρχει ο κίνδυνος ότι η μεγάλη ζημία που προκαλείται από την πανδημία δεν θα αποχωρήσει πλήρως και μετά τη φετινή χρονιά. Ταυτόχρονα, με χαμηλή διεθνή ανταγωνιστικότητα πολλών κλάδων και ασθενή διασύνδεση της παραγωγής με την καινοτομία, τα μερίδια εξαγωγών θα δεχθούν πιέσεις, σε μια παγκόσμια αγορά όπου η ζήτηση θα είναι χαμηλότερη και πολλοί κανόνες θα γραφούν από την αρχή. Χωρίς, λοιπόν, παρεμβάσεις στη δομή της οικονομίας, το μέλλον θα είναι δυσόιο.

Ισως δημιουργείται η εντύπωση πως το πρόβλημα είναι η έως τώρα υπερβολική ανάπτυξη του εισερχόμενου τουρισμού. Για μια χώρα, όμως, με την ιστορία και τα φυσικά χαρακτηριστικά της δικής μας, τα περιθώρια περαιτέρω ποσοτικής και κυρίως ποιοτικής αναβάθμισης του τουρισμού είναι δυναμικά μεγάλα. Το κεντρικό πρόβλημα είναι κομβικά χαρακτηριστικά της οικονομίας που, καθώς επιβαρύνουν υπερβολικά εργασία και επενδύσεις, δεν ευνοούν την ανάπτυξη ισχυρών επιχειρήσεων σε άλλους εξωστρεφείς κλάδους. Η χαμηλή συμμετοχή της μεταποίησης στο εθνικό προϊόν, το

Για μια χώρα με την ιστορία και τα φυσικά χαρακτηριστικά της δικής μας, τα περιθώρια περαιτέρω ποσοτικής και κυρίως ποιοτικής αναβάθμισης του τουρισμού είναι δυναμικά μεγάλα.

μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, η υστέρηση ενσωμάτωσης της έρευνας και καινοτομίας στην παραγωγή και η χαμηλή αμοιβή της εργασίας είναι φυσικά επακόλουθα.

Η ελληνική οικονομία βραχυχρόνια θα αναπτύσσεται μόνο όσο προσελκύει επενδύσεις και μεσοπρόθεσμα μόνο ανάλογα με την αύξηση της παραγωγικότητας. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι χρειάζονται περαιτέρω σημαντικές παρεμβάσεις στη δημόσια διοίκηση, στην απονομή δικαιοσύνης και στη λειτουργία των αγορών. Η διασφάλιση της χρηματοδότησης της οικονομίας είναι θεμελιώδους σημασίας, αλλά δεν επαρκεί για την επίτευξη των επιθυμητών ρυθμών ανάπτυξης στη συνέχεια. Υπάρχουν, ειδικότερα, δύο περιοχές πολιτικής όπου η αναθεώρηση προσανατολισμού είναι επείγουσα προτεραιότητα.

Η επιβάρυνση της εργασίας, συνδυαστικά με το ασφαλιστικό και φορολογικό σύστημα, παραμένει κεντρικό πρόβλημα. Με υψηλές εισφορές για τους μισθωτούς και χωρίς κεφαλαιοποιήσιμα χαρακτηριστικά, το ασφαλιστικό σύστημα προσανατολίζεται σε υψηλά ποσοστά αναπλήρωσης συντάξεων, αλλά

δεν ενθαρρύνει την εργασία. Στη φορολογία έχει γίνει μείωση συντελεστών ώστε να στηριχθούν κλάδοι και κατηγορίες φορολογουμένων, όπως η εστίαση, η οικοδομή και η αυτοαπασχόληση, όμως η επιβάρυνση της μισθωτής εργασίας είναι ακόμη υπερβολικά υψηλή. Συνδυαστικά, τα δύο συστήματα δρουν ενάντια στην ανάπτυξη της δηλωμένης μισθωτής εργασίας. Παρά τις επιμέρους πρόσφατες βελτιώσεις, ένας συνολικός εξορθολογισμός του συστήματος θα είναι απαραίτητος για ισχυρή ανάπτυξη, ιδίως σε ένα περιβάλλον υψηλής ανεργίας.

Συστηματική ανάπτυξη και ουσιαστική αύξηση των εισοδημάτων δεν μπορούν όμως να υπάρξουν μεσοπρόθεσμα και με τα σημερινά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Από τις μικρές ηλικίες έως την ανώτατη εκπαίδευση, οι επιδόσεις είναι ιδιαίτερα χαμηλές. Η βελτίωση στην κεντρική διαχείριση και ο εξορθολογισμός της κατανομής πόρων δεν αρκούν. Είναι αναγκαία και η ουσιαστική αλλαγή δομής και προσανατολισμού, καθώς χωρίς ανεξαρτησία αλλά και λογοδοσία, τα σχολεία και τα πανεπιστήμια μας παραμένουν αυτοαναφορι-

κά και ανεπαρκώς συνδεδεμένα με τη λοιπή κοινωνία και οικονομία. Ακόμη και αν οι αλλαγές απαιτούν χρόνο και επιμονή στην εφαρμογή τους, η ισχυρή σηματοδότηση θα έχει άμεση θετική επίδραση. Πρότυπα υπάρχουν από άλλες χώρες και οι αλλαγές είναι αναγκαίες για την ευημερία της νέας γενιάς. Θα δυσχεραστήσουν, βέβαια, αυτούς των οποίων τα εισοδήματα στηρίζονται στην αναποτελεσματικότητα του σημερινού συστήματος.

Με την προηγούμενη διεθνή κρίση, αυτή του 2008, θεωρήθηκε αρχικά πως η οικονομία μας ίσως ήταν λιγότερο ευάλωτη από άλλες. Με μεγαλύτερη εσωστρέφεια και εξάρτηση από το κράτος, η κρίση ήρθε με κάποια καθυστέρηση, αλλά το βάθος της την κατέστησε εξαιρετικά δύσκολα αντιμετώπισιμη. Κρίσιμη παράμετρος για τη δραματική εξέλιξη της επί μια δεκαετία ήταν και η έλλειψη υποστήριξης των αναγκαίων αλλαγών, ώστε η προσαρμογή να γίνει περισσότερο με δομικούς τρόπους και με μικρότερη μείωση εισοδημάτων. Δεν υπάρχει περιθώριο για παρόμοια στάση μπροστά στη νέα κρίση.

Οι αλλαγές που αναφέρονται παραπάνω, αν και κομβικής σημασίας, είναι μόνο δύο από όσες εκκρεμούν και μπορούν να στηρίξουν την ανάπτυξη στη χώρα. Παρά την επιτυχή διαχείριση της υγειονομικής κρίσης και τη συνολικά θετική εικόνα της χώρας αυτό το διάστημα, δεν μπορεί να αγνοείται η πρόβλεψη πως η ύφεση θα είναι ίσως η βαθύτερη στην Ευρώπη και η κατόπιν ανάπτυξη σχετικά αργή. Αυτή η ζοφερή και επικίνδυνη προοπτική στηρίζεται σε δομικά χαρακτηριστικά της οικονομίας, που είναι πλέον απολύτως αναγκαίο να αλλάξουν, ώστε και αυτές οι δυσμενείς προβλέψεις τελικά να διαψευστούν.

* Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του IOBE και καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.